

ZOMBOR és VIDÉKE.

A BÁCS-BODROGH MEGYEI EGYESÜLT ELLENZÉK HIVATALOS POLITIKAI KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.
Néplajtóknak egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt. — Negyedévre 1.50.
Egyes szám ára 10 kr.

Felolós szerkesztő:

Dr. Molnár Gyula.

Megjelenik hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

Szerkesztőség: Gromon- és Zrinyi-utca sarkán.

Kiadóhivatal: Csendes-utca OLÁH-féle ház.

Magyar fegyvergyár.

Örvendés hír járta be a héten az európai sajtót. Budapesten magyar fegyvergyárat fognak felállítani. Egy rég óhajtott vágya teljesül tehát a magyar nemzetnek, amelyért eddig hiába küzdött, hiába törekedett.

Minden küzdés, minden törekvés hiába volt, mert a kormány nem látta annak szükségét. Ő csak megszavazta a milliók legióit, hogy azok aztán Ausztria gyárainak, Ausztria munkásainak a zsebébe vándoroljanak, míg a mi iparunk pang, a mi munka után élő embereink csak tengődnek napról napra.

Tiszának sem akarata sem ereje nem volt arra nézve, hogy a közös hadsereg és a honvédség számára országunkból is szállítsanak némi fegyvereket. De most, a mikor a közvélemény hangosan követeli ennek eszközölését, kénytelen ő is a tett terére lépni és kénytelen a közönség nevezett, de mindenkor Ausztria felé hajló hadügyminiszter is engedni.

Denique meglesz a magyar fegyvergyár. Csakhogy már előre is örülni éppenséggel nincs okunk. Lehet, hogy a jó közös hadügyminiszter egyet gondol és megint csak kimondja, hogy a gyárnak Magyarországon leendő felállítása lehetetlen.

Minden indoklás fölösleges tőle, csak azt kell kimondania, hogy lehetetlen, és a mi kormányunknak ez már elég ő már megnyugszik.

De tegyük föl, hogy mégis meglesz a fegyvergyár. Éppenséggel nem hisszük, hogy országunk ipara sokat nyerne ez által. Kétségtelen, hogy osztrák munkásokat alkalmaznak benne zsiros fizetéssel, a mi munkásaink majd szépen fölkapják tőle az álluk. A hadügyminiszter ki mondja, hogy osztrák munkások alkalmaztassanak, indokolva azzal, hogy magyarok ilyesmire nem értenek és ez úgy fog történni. Mi kénytelenek leszünk belenyugodni ebbe is.

De hát mégis meg van az akarat a magyarországi fegyvergyár felállítására iránt.

Ezen ügyre vonatkozólag a következőket írják:

„A közös hadügyminiszter elhatározta, hogy az eddig beszerzett 11 milliméteres ismétlő-fegyver helyett úgy, a Mannlicher-szerkezetet tökéletesen megtartó, kis kalib-

erű löfegyver beszerzését hozza javaslatba a delegáció előtt.

E rendszerváltozás folytán, mely hadseregünknek jelentékeny előnyt biztosít az összes európai hadseregekkel szemben, az ismétlő fegyverek előállításában megszakítás állott be s az egész szükséglet később fog előállíthatatni, mint azt eddig eltervezték.

Ez lehetővé teszi, hogy a fegyverek egy része ne vezessen a honvédsereg számára megkívántok, valamint a tartalék fegyverek, esetleg csak egy ezután felállítandó új gyárban rendelkezésükre, ha az a gyár teljesen megfelel az igényeknek. Ennek következtében a magyar kormány és közös hadügyi kormányzat most már nem fognak többé vonatolni egy új magyarországi fegyvergyárnak, ha kezesseget nyújt az iránt, hogy bizonyos megállapított két évet meg nem haladó időtartamon belül működőképessé lesz, megfelelő megrögzötést már most biztosítani. Hogy a gyár minél előbb felállíttassék, ezelszür volna azt napi 250—300 fegyver előállítására berendezni.

Egy állami gyár felállításáról önként érthetőleg szó sem lehet, ha azonban a vállalkozó egy körülbelül 250—300.000 darab fegyverre szóló fix megrendelés alapján egy gyár felállítását jövedelmezőnek tartja, akkor a magyarországi fegyvergyár felállítását semmi sem akadályozza többé.

Erre vonatkozólag jelenleg tárgyalások is folynak Bécsben, a melyek azonban mindeddig még nem jutottak befejezésükig.

Nemcsak politikai, de katonai és főleg gazdasági szempontból lehetetlen félreismerni a vállalat fontosságát, mely Budapesten, tehát a hazs szívében lesz hivatva a magyar monarchia védeje számára szükséges fegyverek előállításáról gondolkodni.

Stratégiai szempontból is megbecsülhetlen vára lesz a magyar fegyvergyár a monarchia védejének, mert ha az osztrák hadfelszerelés gyárai és szertárai notalán ellenséges keretbe jutnának, még főnállana a magyar fegyvergyár, a mely a hadsereg szükségleteit fonakadás nélkül kielégitené.

A közös külügyminisztert és az osztr. hadügyminisz-

tert valószínűleg ez az eszme bírta rá, a ránk nézve is fontos és előnyös elhatározására.

Bár mint legyen is a dolog, nekünk okunk volt annyi időn át folytonosan hangoztatni egy magyar gyár felállításának szükségét, ma azt tapasztaljuk, hogy a hadügyi kormányknak is meg vannak a maga okai.

A hadügyi budget költségeihez Magyarország nagy összeggel járul hozzá. Az ismétlő fegyvereket és egyéb hadfelszerelési cikkeket eddig az osztrák steyeri nagy fegyvergyárban állították elő kizárólag osztrák munkások közreműködésével. A mi pénzünk osztrák munkások kezébe került, ők élvezték az óriási magyar tőke jövedelmét, holott az a mi szegény népünknek is milyen jól esett volna!

Mi a fegyvergyárat eddig gazdasági szempontból óhajtottuk. A viszonyok megmutatták, hogy politikai és hadügyi tekintetből szintén kívánatos a gyár úgy Magyarországra, mint Ausztriára nézve.

Egyik bankkal Fehérvári br. honvédelmi miniszter már tudatta is hivatalosan, hogy a magyarországi fegyvergyár felállítása elvben elfogadott.

A kormány kedvezményeket biztosít a gyárnak a vámtól illetőleg 180.000 drb. új szerkezetű fegyvert fog megrendelni a honvédség részére, de csak ezer darab próbafegyvernek beszállítása után.

A részvények csak akkor fognak kibocsáttatni, ha megtörtént a próbaszállítás és ha a gyár megkapja a megrendelést.

A természetrajz oktatása az elemi népis-kolában.

(Közi: Kuzmics Lajos, zombori központi róm. kath. néptanító.)

Hogy a népis-kolában a természetrajzi oktatás kitűzött előjának megfelelően, milyen eljárást kell követni tanfolyamokint, a) a természetrajzi tananyag kiválasztásánál és elrendezésénél? b) az egyes természetrajzi lelek vezetésénél? c) különösen miként használhatjuk föl a közép és felső osztályokban az olvasókönyvet a természetrajzi oktatás támogatására?

A) Milyen eljárást kell követni tanfolyamokint a természetrajzi tananyag kiválasztásánál és elrendezésénél?

Ami az elemi tanodát illeti, ez a természettudományokra,

A „Zombor és Vidéke“ tárczája.

Tizennégy magyar író.*)

Az ödvatu, feledésbe ment, sőt nálunk talán meg sem is igen honosodott Almanach ezim alatt egy rendkívül díszes kiállítású kötet jelent meg, mely kétségkívül egyike lesz, a karácsonyi könyvpiazz legérdekesebb és legkeresettebb termékeinek. Az „Auróra“ korára, a mai irodalom szárny-bontogatásának ez igazi hajnalára gondolunk önkéntelenül is, midőn kezünkbe vesszük és lapozzuk e könyvet, mely tizennégy legkiválóbb magyar prózaírók egyesít magában — arra a korra, melyben az írók váltva álltak össze, hogy egy-egy kötetnek a benne foglalt nevek és művek sokaságával szerezenek népszerűséget s rászoktassák közönségünket az önálló művek olvasására is. Ha van, — és kétségkívül van, mert sokan és ismételtelen mondogatják, — jogosultsága a panasznak, hogy a magyar író művei nem kelendők, ez a panasz az előtünk levő kötetre aligha fog megállani, nemesak azért, mert kissé talán túlzott is a vád, melyvel közönségünket az irodalom termékei iránt való egykedvűségéért illetik, hanem azért, is mert e kötetben egyszerű és egytíz tizennégy író lép sorompóba, annyi jelenség, fényes írói tulajdonokat hozva magokkal, hogy bizonyára megtörténik a jeges közönyt, ha csakugyan megolvina is.

Tizennégy magyar író! Egy fényes sorozat, mely Jókaival kezdődik és Mikszáth Kálmánnal végződik. Nem mintha Mikszáth, ez a pompás elbeszlő érdem szerint jutott volna utolsónak a sorozatba. Csak szerénységéből került ő oda; tudniillik mivel hogy ő szerkesztette az Almanachot. Egyébként eszünkbe sem jut, hogy érdem-sorozatnak tekintsük azt a rendet, melyben a tizennégy író egy-egy elbeszlése vagy rajza a kötetben egymás után következnek. Együtt van itt a legnyugatiból a legkeleti, ifja, régi gárdája és fiatal nemzedéke, bizony lehetetlen volna elő osztályozni, hogy ki mit sorozatik a másik után. Egyik darab esinosabb és szebb a másiktól, s még válogatni is nehéz lenne bennök. Nincs alja; esupa „eleje“ valamennyi.

A sorozatot, mint említett, Jókai Mór nyitja meg Barak Halmay, az Almanach az 1888. évre, Budapest. Regénytár II. évfolyam V. és VI. kötet, Singer és Wolfner kiadása, Budapest.

géb asszonyai ezimű történeti elbeszlésével, egyikével azoknak az utózathatatlan bájú keleti gyöngyöknek, melyek a koszorús kultúrnak bizonyára legsikerültebb alkotásai. Mindjárt utána Beniczkyne-Bajza Lenke következik „A szellő és róza levél“ ezimű, megkapó allegóriába foglalt kedves elbeszléssel. Írói tehetségének egy egészen új oldalát csillogtatva meg szemünk előtt. Sebők Zsigmond, az új nemzedék egyik legvirágzóbbja, melabús történetét beszél el szívbesszólóan „Egy pár gyerekről“, egy éhletlen aprólék el egy önfeláldozó anyáról. Vadnai Károly, a régi jeles, egy mély igazságot fejt ki tréfiák alakban az emberi szívében ő. „Örök láng“ról, a melynek csak a neve örök, de végzete mulandóság. A régiék közt való még Kazár Emil, „Lovag-regény“, Vértési Arnold „Az asszony“, Tolnai Lajos „Miert vettem a feleségem“ ezimű elbeszlésekkel, és Ágai Adolf, a kitűnő tollú tárczáiról egy kacagatóan megható rajzzal, melynek ezimalakja: „A tudós pincéz“.

A fiatal nemzedékből itt találkozunk első sorban Petelei István nevével „A fehér galamb“ ezimű kedves falusi elbeszlés alatt. Tóth Belavá („A dsinn“), Rákosi Viktorral („Fogságom története“), Hevesi Józseffel („Pál és Virginia“) és a naturalistikus hajlamu Bródy Sándorral („Téli regé“), kiknek munkái egyirajzt emelik a kötet érdekét és értékét. „Az öreg gró“ ezimű rajzzal Mikszáth Kálmán zárja be a kötetet; voltaképp kezdő is egy dévaj hangu, de megszívlelni való előszóval, mely im itt következik:

Almanach!

Úgy hangzik, mintha a dödapját szállítaná valaki: Jó napot Almanach! Ni öreg apó, hol veszed itt magadat? Mi történt veled, hogy megint visszajöttél?

Ilyenforma riadalom lesz a könyvek közt a könyvkereskedések polcain, mikor e kötet megjelenik.

— Ejnye viker kópé! Hiszen te a mi legkeresettebb modern ruhánkba öltöztél. Honnan jössz? A temetőből?

— Még esuföldön! mersz — kilt az Almanach egy két kötetes regényre. — Hát ti nem a temetőben vagytok itt?

— Mondasz valamit öreg — felel búsan egy verskötet.

— Helyet kérek.

— Helyet? köztünk? Talán eltévesztetted az ajtót, jó Almanach s egy antiquárius bolt helyett nyitottál közzénk?

— Egyenesen ide jöttem.

— Mit akarsz?

— Azt amit ti. Elakarok fogyni.

— Ne bolondozz apó. Mi azért vagyunk halhatatlanok, mert elfogyhatatlanok vagyunk.

— Ejh, nem tudtok semmit, ti tacsok! A ti kevetéért jöttem, hogy megint összehozzam a publikumot. Elrontottatok. Mindenkitek a maga szakállára dolgozott. Szerencsétlenek! Van is nektek olyan nagy szakállal! De hogy is jutott eszetekbe ilyesmi, itt a küldöttek, testületek, parádék országában. Eljöttem, hogy megmutassam a régi methodust.

— Halljuk! Halljuk!

— Mert lássátok, hogy egy forintot kilehesen vasalni a magyar olvasótól, oda nem elegendő egy író, oda deputatív kell. Azért vagyunk mi most itt tizennégyen.

És ezzel a diszkurzussal, a mit a szegény türelmes felvágatlan nyelvű könyvre kentem rá, körülbelül le van rajzolva a sor közt a magyar irodalom szomorú helyzete.

Az írók nem produkálnak annyit, hogy mindenik egy könyvet adhasson ki évenként, ez a szellemi szegénység.

Az olvasók nem költenek annyit, hogy minden jóra való könyv vevőre számíthasson, ez az anyagi szegénység.

Tehát vissza kell menni a régre. Együtt adni ki minden író s egy kalap alá gyűjteni minden vért.

Ezért jelen meg könyvünk a negyvenes évek Almanachjának képerre szabva esalagot mellékletével. Mintha mondaná elől a tizennégyes küldöttség szóknak: „Mi képviseljük itt a jelenkori magyar elbeszlő irodalmat, — lássanak bennünk uraim szívesen, hiszen nem vagyunk egészen idegenek, mert a Kalendárium is velünk van!“

Ez volt a kiadó ötlete.

Szívesen engedtem ráinni nevemet a könyvre, melynek szerkesztésében már a dolgok természeténél fogva is alig lehetett valamely részem, de tetszett nekem a gondolat, holtakat küldeni el, hogy az élőkét ébresztgessék. És látok abban némi hasznót, ha egy olvasó beugrik valamely kedves írója miatt s kénytelen aztán megismerkedni ennek a révén a többi tizenhárommal is.

Eredj hát gonyolód, szemrehányó könyv a nagy közönség közzé, s híd össze öket még egyszer az öltárhoz. Hátha neked is szót fogadnak, mint a régi jó öreg Almanachoknak.

ebből kifolyólag tehát a terményrajzra is csak a legújabb időben kezd nagyobb figyelmet fordítani. Ez onnan van, mivel az elemi tanoda célja azelőtt majdnem kizárólag vallási volt. De ez nem is lehetett másként; hisz azt jól tudjuk, hogy a reáliskák még a 70-es években is csak bölcseleghoz valának; a 60-as évek előtt pedig a tanítók maguk is — nem mondok hogy semmit — hanem vajmi keveset tudtak belőlük; a szemléltetésre szükséges eszközök pedig vagy teljesen hiányoztak, vagy ha léteztek is, nagyon hiányosok voltak. Ennél fogva a reáliskák, illetőleg a természettan tanítására ugyszólván nem is gondoltak.

De a legújabb időben egészen másképp alakultak a dolgok; az elemi tanoda a maga rendeltetését s központi körét e tekintetben is tágasabbá tette; mi világosan kitűnik abból, hogy a reáliskák, illetőleg a terményrajz is illő helyet foglal a tantervben. És ez így elvitathatlanul rendjén is van; mi abból is kitűnik, hogy az ember folytonosan viszonyban van a természetben létező testekkel, ezek ő réá hatnak, valamint viszont ő is hat azokra. Azok közlebbi ismerete tehát réa néve annál inkább jeletékény, minthogy neki érkeivel és értelmével kell azt fölismerni, mit az állatok ösztönyszerűen tudnak; t. i. a hasznosat a kártekonnyól és haszonvehetetlentől megkülönböztetni.

A jelen korban számtalan adat szolgál annak behozonyítására, hogy a természet terményeinek ismerete és értelmes felhasználása az emberek és népek anyagi jólétére nagy befolyással van.

Hogy eme állásom még meggyőzőbb legyen, álljanak itt saját bizonyítékaim helyett Humboldt Sándornak következő szavai: „A természettudományok valamennyi ágának egyenlő méltatása kiváló szüksége a jelen kornak, melyben a nemzetek gazdagsága s növekedő jóléte a természetöröknek és terményeknek gondos felhasználásán alapszik. Csak egy pillantás is a mostani Európa állására mindenkit meggyőz arról, hogy egyetlen yersenyben, vagy tartós mulasztás mellett szükségképen a nemzeti vagyon esőkenésének s végre megsemmisülésének kell következnie; mert az államok sorsa olyan, mint a természeté, mely Göthének mélyreteményű szavai szerént megállapodást nem ismer s átkot mond a nyugásra.

Csak komoly vegytani, mennyiségani és természettan tanulmányok akadályozhatják e rosznak bekövetkezését. Népek, melyek az általános iparos tevékenységben, az erömütán — és mitani vegytan alkalmazásában hátra vannak, a melyeknél ilyen tevékenység nem hat keresztül minden osztályt, azoknak jóléte menthetetlenül selyűdni fog, és pedig annál hamarabb, minél iparosabbak s élelmességek szomszédai.”

Ugy hiszem, eme fentiekhez nem kell kommentár; hisz eléggé érzi eme szeplőtelen igazságot kedves hazánk is, miről mindnyájan teljesen meg vagyunk győződve. Hogy azonban kedves hazánk ébolytozatóról eme feketé felleg mielőbb eloszoljék, úgy a néptanodának minden erejéből oda kell hatni, hogy tanoncát sok terményrajzi ismerettel lássa el és képesséte arra, hogy ismereteinek ezen készletét idővel ő maguk is bővíteni tudják és akarják.

A természettan, hogy egy tanítatitk, hogy a gyermekek folytonosan önálló szemleltevényekre készítessenek, nagy hatása van a szemlé — s gondolkodó-tehetség fejlesztésére, a képzelem élelitése, a kedély és akarat nemesítésére, és ezen szemlelítő hatása elég ok arra, hogy a néptanodában semmi áron el ne hanyagoltassák.

De a természettan kiválon azon hatása miatt is kell legnagyobb jelentőségét tulajdonítani, melyet a valláserkösi jellem képzésére gyakorol.

Hisz mi sínes, mi oly egyenesen vezetné Istenezhez az embert mint teremtenyeinek megszámlálhatlan sokasága, bámulatos különfélesége, csodálatos szépsége s mindenben befejezett tökéletessége.

Ezek előbeesajítása után, lássuk tehát: miként kell a terményrajzi tananyag kiválasztásánál és elrendezésénél eljárunk.

Szem előtt tartván a tanításnak azon törvényét, mely szerint közlebbiről távolabbira, ismeretéről ismeretlenre kell haladni, az első szemléltetés hazai s ezek közt a helyi terményekkel történjék s csak ha ezeket kellően szemléltették, megyünk át a külföldiekre, melyeket azután vagy eredeti példányokban mutatunk meg, vagy ha másképp nem lehet, jó képekben.

Ha a gyermek már ismeri a lovat, kutyát, macskát, deneyért; akkor nem lesz nehéz a zórárt, sakált, oroszánt, tigríst és vampírt is összehasonlítás útján megismertetni vele.

Ennél fogva a gyermeknek legkevebbé sem való oly rendszeres tanítás minő az egyes tankönyvekben vagyunk, melyek rendszerint idegen terményekkel kezdenek.

Már a hazafias népuvelés érdekében is követelni kell, hogy a természettan tanítás kiválon a hazai termények ismertetésével foglalkozzék; mert az ellenkező eljárás nem csak nem természet-szerű, hanem a gyermek honszeretetére is kártekonyan hat, amennyiben szülőföldje terményeit jelentéketelenek tekinteni s idegenek után vágyódní szokatja.

Ezt annyival inkább meg kell figyelni, mert a legtöbb tanító, hogy tanítását érdekessé tegye, mindig csak a különös sajátságokkal bíró terményeket szemeli ki, mint a melyek a gyermekek figyelmét legjobban lekötik.

Az egész természetet lehetetlen levén megismertetni, annak csak jellemző alakjait kell kiszemelni, melyek t. i. kulcsul szolgálhatnak másokra. Minthogy pedig a terményeknek hasznosságát és ártalmasságát is ki kell emelni; azért több hasonló termény közül mindig az veendő, melyely többféle célt köthetni össe. Hogy az oly gyakran előforduló mérgezési esetek — különösen falu helyeken — kikerülhettek és megakadályozhatók legyenek, úgy különös figyelmet kell a mérges növények, gombák és ásványok, nemkülönbön a mérgezésnél szükséges segély előadására és megismertetésére is fordítani.

Már most, ha a font elsősortól főcél mellett a mellékeseket is számba vesszük; akkor ezek a) a nép között uralgó babonaszó kiírása, b) a természet tüneményeinek vonatkoztatása a Teremtő bölcselegére és jószágára, c) az életre való alkalmazás.

Ime, ezekben vétem az eljárást a terményrajzi tananyag kiválasztásánál megjelteni.

Lássuk már most: miként kell a kiválasztott tananyagot elrendeznünk?

Ismeretes édes mindnyájunk előtt, hogy a természettan az elemi népiskolában kötelező tanterv lévén, tehát mint ilyenek, a tantervből egy iskolában sem szabad hiányoznia.

Már most az más kérdés, hogy ki mint fáradozik a kellő czél elérhetésében.

Hogy azonban célunkat elérhessük, szerény nézetem szerint a természettan tananyagot úgy kell elrendezni, hogy az tanfokozatokba állítassék össze, és pedig úgy, hogy minden tanfokozaton az egész természettan kis körben, mint ismeretegész, tünjék elő, és minden alantbbi tanfokozat ismeretkörébe a következő magasabb tanfokozat tágabb ismeretkörében befoglalassék.

A fentiekből tehát világosan kitűnik, hogy a néptanoda minden osztályában az állat- növény- és ásványtanból annyi tananyag veendő föl, amennyit a tanoda sajátságos viszonyai-és szükségleteinek s különösen a ráfordítandó tanidonek tekintetbe vétele mellett sikeresen földolgozni lehet.

Ha tehát így haladunk, úgy minden tanévben egy teljes ismeretkör lesz a gyermek szellemi sajátjává és ha a gyermek a rendszeres tanodai évek lettele előtt is lépne át a gyakorlati életbe, nem fogna oda egyoldalú természettan ismereteket vinni, hanem ismeretegészet, mely taneredmény a gyakorlati életben többet ér, mint a természettan egyik vagy másik osztályba tartozó testek bármily alapos és kimerítő ismerete.

Minthogy úgy az állami népiskolai törvény valamint a püspökkari szabályzat is az elemi oktatást hat tanfokozatra osztja, ennel fogva a természettan tananyagot is ugyannyi részre kellene fölosztani, mi nagyon is természetes.

De ha tekintetbe vesszük, hogy az osztatlan népiskola az ily beosztás mellett igen nehezen tudna céljának megfelelni, akkor minden valószínűséggel igazolnánk fog ama nézetem feltűni; miként a cél könnyebb elérhetése szempontjából a természettan tananyagot három fő tanfokozatra kell elrendeznünk.

Ha tehát a fentiek alapján rendezzük el a természettan tananyagot, úgy az első fő tanfokozatra esnék az elemi népiskola I. és II. osztály, melyek tananyagával a beszéd- és értelem gyakorlati adak alapján fölvehető a) a vidéken élő házi- és vadállatok, madarak, halak, rovarok és hüllők; b) s vidéken tengő fák, esernjék, fűnővények, virágok, gumó és molh- vagy zuzmónővények közül a legismertebbek; végül c) néhány legismertebb ásvány.

Ezen tanfokozatokba oda kell törekedni, hogy a gyermekek a szemlélteti gyakorlatok alapján saját legközelebbi környezetükben létező természeti — érvény az állat-, növény- és ásványtani — terményekkel megismerkedjenek; mely megismertetés alapján fogalmat szerezzenek maguknak az ismertett állatok és növények testszerkezetéről, szervezetről és élettevékenységéről. Hogy ezélunkat sikeresen elérhessük, elegendő 15 vagy 20 állatnak, 20—25 növénynek és 6—10 ásványnak az egyes osztályokban megismertetése. — Azonban az ügyes és buzgó tanító, ha a helyi körülmények megengedik, — többet is képes lesz sikeresen földolgozni.

A második fő tanfokozatra az elemi tanoda III. és IV. osztályát sorozzám.

Ezen tanfokozaton kiváló gondot kell fordítani a hazai állat-, növény- és ásványterményekre; azonban fő ezélunk legyen oda törekedni, hogy a gyermekek ismeri tudják ezek testszerkezetét, éleltevékenyét, képződését, lényegét és sajátságos tulajdonságait — és ezen alapon osztályokat, melyek szerint az emberi ész a természet megszámlálhatlan terményeit könnyebb áttekintés végett rendezte.

Ezen tanfokozatokban a természettan oktatást összekapcsolnám a földrajzi tanítással, mi által kettős célhoz jütnék; mert míg a földrajzi tanításom nem válnék egyszerű, száraz statisztikává, addig előadásomat a gyermekek előtt érdekessé tenném. — Hisz azt jól tudjuk, hogy a gyermekek a változatosnak élénk barátai és szívesebben figyelik meg, mint az oly unalmas, gépés egyszerűséget; azonban óvakodunk kell a gyermekeket valami tömörnyen befejezett rendszerbe belekészítéséről; miért is ugy ezen a tanfokozaton, valamint áttalan a néptanodában kiváló figyelmet érdemelnek oly állat-, növény- és ásványtermények, melyek úgy földművest, kézművest és kereskedőt, valamint egyáltalán minden embert közlebbiről érdekelnek.

A harmadik fő tanfokozatra az elemi népiskolák V. és VI. osztályát sorozzám. Ezen osztályok tananyaga is a természettan három országából veendő, úgy, hogy a második tanfokozat bővített tananyagán kívül még némely nevezetesebb idegen égjáji, de kiválon európai termények is befoglalandók volnának.

Kiváló gondot kell fordítanunk ezen tanfokozaton azon állat-, növény- és ásványterményekre, melyek ember és állatok táplálására, éleltevékenyét ellátására alkalmasak vagy esetleg ártalmasak; a földművelésben hasznosak, a kézműparral foglalkozhatók, vagy a kereskedelemben, mint kivitelű cikk, értékesíthetők.

Az utolsó évben a természettan tanítást kimerítőbb állat-, növény- és ásványrajkkal, leírásokkal lehetne befejezni; előadások lennének élettani és testani közlemények az ember, állatok és növények életéről; továbbá, némely anyagokéle s ezeknek az ásványokban, az állat- és növénytestekben való lektetésének ismertetése, különös figyelemmel a földművelés és kézműparral.

A természettan tanítás ilyeszerű befejezése melyebb betekintést enged a természet nagyszerű szervezetebe és közlebb hozván Istent a természet bámulatos életében is, valódi gyakorlati eredményekre vezet, mert a néptanoda tanoncát eleve tájékoztatja azon termények s anyagok körül, melyek előállításával, földolgozásával fognak egykor mint kézművesek foglalkozni.

B) Milyen eljárást kell követnünk az egyes terményrajzi lelkék vezetésénél?

1. A természettan helyes tanakaja a kifejtő; ennel fogva a természettan tanításának szemléleten és tapasztaláson kell alapulnia; egyedek szemléltetéséből kell kiindulnia; és végül a rendszert csak akkor kell fölépíteni, ha a gyermekek elegendő anyagot gyűjtöttek rá.

A kifejtő tanakak szerint egyes állatokkal és növényekkel kezdünk s a hasonmeneteknek s hasonjallatok fokozatos összeállítására és csoportosítására által a nem, faj, család, ország fogalmaira emelkedünk.

Az ezen tanakak szerint vezetett gyermek öntudatlanul ugyanazon utat járja be, melyet az emberi nemnek is be kellett járnia, hogy a természet ismeretere juthasson; de a gyermek útja egyenesebb, rövidebb, simább lesz, amennyiben őt az ügyes és jeles tanító minden tévedés, kerülés, visszalépés ellen biztosítja.

Midőn továbbá a gyermek maga lát, észlel, hasonlít, akkor tudása tisztább, határozottabb s teljesebb és igazí birtokává leszen, mint olyan, melyet maga szerzett magának.

De ezzel lépésről lépésre gyarapodik erje, észlelő- és fel-fogó tehetsége, következőkép a tanítás iránti érdeklődése, öröme is; hogy pedig mindez a szellemre, szívre s általában az egész életre nézve nagy eredmény, világos.

2. A természettan kiválon szemlélteti tárgy lévén, önkény következik, hogy a tanításnak mindig a szemlélet körében kell mozognia.

Ezt azonban jól meg kell figyelnünk; mert még mindig vannak iskolák, melyekben a természettan tanítását minden szemléltetés nélkül, szájkó módra bemagoltatják, vagy legfőlebb leírások, képek segédletével tartják. Amennyire csak lehet, a természeti testek a gyermekek elé hozandók, hogy azokat jól megismerhessék, tapinthatassák s a hol szükséges, szagolják és izleljék, leírják és rendezzék, és így azok képei lelkükbe mélyen benomódjanak.

Nem elég csak egyszer megismerletetni a tárgyakat, hanem többször, de le is kell azokat iratni, összehasonlítani s a feltálató bolygek szerint osztályoztatni; mert csak így szereznek maguknak biztos ismereteket a gyermekek s így lesznek képesek valamely szakasz, vagy az egész tanulmányt áttekinteni.

Hogy azonban célunkat teljesen elérhessük, illetőleg gyűjteményeinknek kell lenni.

Az ily gyűjtemény megszerzése nem kerül éppen sok pénzbe a közsegnek; sokat gyűjthet azonban maga a tanító is, csak ne legyen képmélyes; hisz növényeket mindenfelé találhat; mint vadász — hisz többnyire, különösen faluhelyen, kedvelő ezen sportnak — az állatok közül maga is sokat gyűjthet, a kímés meg tanulása pedig nem valami boszorkányság; tehát csak az ásványok kerülésének némi pénzoldoztat.

A gyűjtésben tanítványaink is segédkezhetnek, de arra ügyeljünk, hogy az ő gyűjtésük ne bosszulja meg önmagát az ügyet, érvény az állatok vagy növények túlpusztítása által.

Hogy elegendő példányaink legyenek a szemléltetésre, ez okból a természettan tanításban lehetőleg az évszakokhoz kell alkalmazkodnunk, úgy, hogy a tavaszi és nyári időnyben a növények, madarak, — itt a vándormadarak is ismertethetők, — halak és némely más állatok, különösen a rovarok, — ősi időnyben ismét a vándormadarak, gyümölcsök és más vetemények, téli időnyben nagyobb hazai vagy idegen állatok, száritott idegen növények és ásványok volnának tanítandók. De ha természeti példányaink nem volnának, akkor legalább jó képekről gondoskodjunk, különben tanításunk haszalan.

3. A tanításban szigorúan szem előtt tartandó a kellő egyenlőség. Minden országban vannak egyszerű és több-kevebbé összetett testek.

A kezdet mindig egyszerűvel teendő. De azt ne úgy értsük, mintha a rendszer szerenti egyszerű testekkel, pl. az állatországban az ázalagokkal, a növénytanban a gombákkal kellene kezdenünk; mert a testek nagyon egyszerűek ugyan, de alakuk, szerveik, életük nem levén határozottan kifejezve, nem szemléltethetők, míg a ló, kutya, rózsza stb. szerveik sokfélesége mellett is tisztán, könnyen kivethetők. Tanítás tekintetben tehát a tökéletes termények egyszerűbbek, mint a tökéletlenek. Az ásványországból legalakmasabbak az előadásra a jelekek.

Itt azon kérdés támadhat, vajjon a természettan oktatást mely országgal kezdjük meg. — Nézetem szerint a természettan oktatás a növénytanal kezdendő meg, és pedig azért, mivel a növények egyszerűbb alakúak bírnak, mint az állatok, s szerveiknek kifelé való irányulása miatt minden nehézség nélkül szemlélet szerhezethet és iskolába hozhatni, míg az állatok közül sokat csak mint hullát, sokat pedig csak képekben szemléltetni.

4. A természettan tanítás által a gyermekeket a természet önálló kutatására és tanulmányására kell serkenteni és képesíteni; mert a ki rászorul, hogy a saját határában létező s eddig általa még meg nem figyelt természeti termény név is mástól kérje, az a természetből nem sokat tud, és nincs is azon helyzetben, hogy természettan ismeretkörét saját tapasztalásából valaha bővítse és akár saját akár mások tapasztalatait valaha hasznára fordítsa. Hogy tehát a természettan tanítás nem csak a szellemfejlődésre, hanem az anyagi jólétre s a szellemi és anyagi közműveltségre jótékony hatással legyen, kívánatos volna, hogy a néptanodai tanítás által is oda vitessenek a gyermekek, hogy ők legalább a környezetükben található oly természeti tárgyakat, melyeket későbbi életükben fognak megismerni, jó természettan tankönyv segélyével — s nem a Linné-féle módszernek kiforgatott és eltorzított fémerekek alapján, minők hazánkban gomba módra teremnek — tudják saját természettan ismeretkörükbe beilleszteni. Ennyit vétem elegendőnek az egyes lelkék vezetéséről foljegyezni.

C) Miként használhatjuk föl a közép és felső osztályokban az olvasókönyvet a természettan oktatás támogatására?

Nézetem szerint legelőszörb a természettan oktatásának támogatására az olvasókönyvben előforduló egyes olvasmányokat tárgyalat kezelni, vagy jobban mondva: értelemmel olvasatni; mivel esakis az ily munkát véltetnem célhoz vezetnek. Hisz jól tudjuk, hogy az egyszerű, gépés olvasás már az alsó osztályokban sem célirányos, mivel a gyermekeket egyoldalúságra szoktatja, minék utóhatása leend, hogy a gyermekek előtt az olvasás unalmas, de sok esetben undort gerjesztő válik.

Ha tehát azt akarjuk, hogy tanoncaink előtt az olvasás már

az alsó osztályokban érdekeltéget gerjessen, akkor oda kell törekedniük, hogy tanítványaink helyesen és biztosan, ezekből kifolyólag pedig készséggel olvassanak. Már most, ha az alsó osztályokban megkívánatik, hogy a gyermekek készséggel olvassanak, akkor nagyon is természetes valami, hogy a középső és felső osztályokban elkerülhetetlenül szükséges az értelemmel való olvasás. Ugy hiszem, hogy a fenti követelésemet mindenki jogos- és méltányosnak fogja ismerni, annál is inkább, mivel bármely szakferúrnak be kell látnia azt, hogy olvastatásunk mit sem ér akkor, ha az olvasottat a tanuló nem érti. Az értelem kifejtése nélkül tehát olvastatásunk hasonló volna az üres szalma esépléséhez.

Hogy az értelemmel való olvasás nem valami könnyű dolog, azt magam is szívesen elismerem, de meg vagyok győződve arról is, hogy a hivatásának élő tanító ezen nehézségen is könnyű szerével fog átsúsi.

Hogy azonban az értelemmel való olvasás a természettudományok oktatására teljesen megfelelően szükséges, hogy a tanító az egyes természettudományok tartalmával és ezek fokozatával kellőleg megismerkedjék; s ha netán itt-ott azt tapasztalja, hogy valamely olvasmányunk hátrább volna kellő helye, úgy hagyja azt későbbre, a netáni léhezoktat pedig saját szavaival pótolja.

A fentiekből tehát világosan látható, hogy az első az olvasmányok ismerése és rendezése; a második az, hogy a tanító az olvasmányok tárgyi kezelésére becsületesen előkészüljön. Ennél fogva ismernie kell az olvasmány alaponodát és az azt kifejtő részeket vagyis a gondolatok egymástánját, szerves összefüggését; továbbá állapítsa meg, micsoda menetet fog követni az olvasmány által előzött feladat megoldásában; végre legyen ügyes a megállapított elméleti rendnek keresztülvitelében.

Tervezési előkészület nélkül még az igen tapasztalt, ügyes tanító is ejtett hibákat: mert a természettudományok olvasmányok kezelése nem abból áll, hogy az olvasás előtt, vagy közben és után valamit összevisszabeszélfünk és száraz, érdektelen megjegyzéseket tegyünk; hanem mindenkor oda kell hatnunk, hogy egy összefüggő egészet adjunk tanítványaink elé; az ellenkező sokkal rosszabb, mint a hallgatás, mert a rendezett, összefüggő természettudományok olvasmányok elvezni izét, savát s megfosszja vonzó hatásától.

Ennyit véltem leendőnek az olvasókönyvnek felhasználásáról a természettudományok oktatására megjegyezni.

Végül kívánom, hogy a természettudományok oktatás a népközlésben minél előbb ama fokra emelkedjék, miként az életben alkalmazva, az emberek jólétét és boldogságát hathatósan előmozdithassa.

Adja Isten, hogy mielőbb így legyen!

Végül meg kell jegyezni, hogy eme értekezésem kütőfényén Lubrich, Mennyei és több jeles magyar és német pädagogiai írók műveit használtam.

Dolgozatomat azonban egy nagym. magy. kir. vallás és közoktatásügyi Minisztérium, valamint a rom. kath. püspöki kar által kiadott szabályzathoz alkalmaztam.

SZÍNHÁZ.

Vén bakancsos és fia a huszár.

Szerda, nov. 9.

Caviare to the general. Nem tudok más jellemzést találni arra, ha Rakodezay játszik és azt azon mindennapi kritikai szemüvegen át nézik és ez szerint méltatják.

Főváldja magát aprópénzre és ez a hiba — az ő szemükben. — Mikor a Sarah grófnőben egy 10 szavas szerepet játszott, elégedetlenség kérdézték, hogy hát ugyan, mi jutott eszébe?

Azt kifogásolják, hogy nagyon leereszkedő. Ezt persze öntudatlanul teszik.

Csak azt constátálják, hogy ime, ha magas volt nekünk mint Lear, mint Shylock és főleg mint Antonius. — most lejtött hozzánk, olyan szerepkörbe jött, a melyhez mi is hozzákötöghatunk, most fényes alkalom nyílik összehasonlítani az itt világrendítő szerepeket alkotott Tihanyi Tihamérral és a többi borbély inasból Levinszkynek felesépat capacitashoz! Ése ime, nem jól adta azt a szerepet, a melyet tavaly vagy 2 év előtt a dicső Elmés Elemér oly remekül szétalkotott! Nem, nem!

De kérem mondjának egy körömalával, a mi kifogásolható! Hát mit nem adott jól?

Hja, nem jól az egészet. Punctum. Nem esnált belőle semmit.

Urak! Hát mit esnálnjon belőle? Hiszen épen itt az önk tévedése. Önk ezzel a kifogással csak elismerést nyújtanak neki! Épen az, hogy Önk azt várják, hogy még a suszterinas szerepből is, ha egyszer azt adja, „esnálnjon valamit“, épen ez a fényes tehetség elismerése.

Mért nem mondják, ha Andrassy, a ki a társulat egyik legjobb tagja, a kit minden este joggal szokták a legnagyobb elismeréssel méltatni és a kit most ép azért hozok fel ellentét gyánant, mert egyike a legjobboknak, mért nem kívánják meg tőle, ha Don Degomez adja, hogy abból esnálnjon valamit?

Mert abból nem lehet esnálnjon egyebet, mint a mi.

És az a különbség Rakodezay és a többi jelesek, mint Fehérvár Andrassy sat. között, hogy még ezek n é h a, t a l á n, e s e t l e g, egy-egy szerepből nem esnálnják meg egészen azt a mit lehet, addig Rakodezay mindeztideig még minden szerepből, a melyet kezébe vett, azt esnálnta meg, a minek lennie kell. És ez az igaz tehetség érdeme.

Ne sutor ultra crepidam!

Nem esnálnni erővel egy kis, egy mellékes szerepből főalakot, ez a helyes.

Önök azt várják, hogy mikor egy kis vigjátékban egy kis alakot ad, akkor ott „levinszkykedjék!“ Hiszen ez volna az igazán megrovandó.

A művészet az egyes alakok megteremtésénél nem abban áll, hogy minél magasabb polcra emelje föl az alakot, a melyet ad, hanem abban, hogy épen arra a magasságra vigye, a hol annak állnia kell, nem lejjebb, de nem is feljebb!

A vén bakancsos és fia a huszár igen jó szereposztással ment. Rakodezay helyesen játszotta a korszmáros szerepét. Andrassy anny

ő mozzanatot juttatott érvényre, mint vén bakancsos, mint a mennyit Gonosz Pistájának. Ez nézetem szerint igen nagy dícséret. Fehérvár a kantár alakját helyesen adta. A minthogy nem emlékszem szerepre, a melyet Fehérvár nem adott volna helyesen. A mi kritikai szótárunkban ez az 1-es. Csige és Mihálka szokott jó játékkal érdemeltek ki tapsait, és az egész előadás összességében, szépen folyt.

Virágfakadás. — Fortunio dala.

Csütörtök, nov. 10.

Murai Károly, a Virágfakadás szerzője, méltán örvend népszerűségnek mint szellemes társairól és humorista. Ezen kedves vigjátékot, mely halálra kaeagathatatta volna a közönséget — ha lett volna, — a drámaírodalom terén is szép sikert arat. Megfelelően címének, egy ifjú pár szerelme virágának fakadását adja elő, kedves humorral és kedélyesen. Szinte kedvünk lett volna a szerzőt is kitapsolni.

Dombay és Angyal Hus mint szerelmes pár nem hiába hogy eszokolni valók voltak, — de éltek is e „való“-sággal. Rakodezay és Szöllösy Hermin mint az „oregek“ helyesen játszottak. Még a kis Bérffy Gizát is meg akarom dícsősrőn említeni, hadd legyen, ha majd 30 éves korában 25 éves színésznő működésének jubileumát ily, az akkori hírlapíróknak okuk a Zombor és Vidékét idézni.

A Fortunio dalt úgyeszen adták. A szép dalokat az éneklő diáknépség és Angyal Hus, a Fortunio neje teljes érvényre juttatták. Némethy Gizella hangját úgy látszik a közönség nagyságához mérte, és ha kevés a publicum, akkor nem igen erőlteti meg magát. Játéka azonban ép oly kedves volt, mint mindig.

Fehérvár (Fortunio) a kis szerepét is azzal a kifogyhatatlan humorral játszotta, a melytől joggal a közönség kedveltyének tette. Soktól hallottuk e jellemző kritikát: ennek a Fehérvárnak még ha egy szót sem szól is, már nevetni kell, a mint a színpadra lép! Reméljük, hogy hétfői jutalmójátokán majd ő nevet, a mint a színpadra lép, ha meglátja a telt házat!

Dr. Pataj Sándor.

Értéktözsei hetijelenés.

A „Magyar Meccur“ tudósítása.

A német császár betegségéről szóló hírek elkégytelentették a tőzsdét. Általános nézet ugyanis, hogy az európai béke fenntartásának lényeges biztosítékát a német császár életben maradása képezi, miután ezen uralkodót erős kapcsolatok fűzik ama egyetlen birodalom uralkodójához, a mely a békét veszélyeztetheti, t. i. az orosz csárhoz, természetes tehát, hogy mindazon hírek, a melyek a német császár egészségi állapotára vonatkoznak, élénk érdeklődéssel fogadtatnak a tőzsde által és a szerint a mint a hírek kedvezők vagy kedvezőtlenek, az irányzat is javul vagy rosszabbul. Továbbá e héten a német trónörökös hajának sulyosabbá vált a nyomást gyakorolt a tőzsdére. Ily körülmények között főleg az utóbbi napokban az árfolyamokban gyengülést állott be és úgy bankrészevények, mint járadék papírok olesőbbodtak. A helyi bankok közül a pesti kereskedelmi bank szilárd. Az országos bank és kereskedelmi bank közti fusio híre, amely azonban dementalított, hatást nem gyakorolt. Az értékpiacon egyes részvényekben élénkebb volt a forgalom, bár általában az üzlet nélkülözöte a nagyobb terjedelmet. Vasuti részvények gyengültek. A sorsjegypiacon szilárd. Valuta kevéssel drágult. Értékpapír és sorsjegytulajdonosoknak készséggel szolgál felviágosítással a „Magyar Meccur“ kiadóhivatala Budapesten hatvani utca 15. sz.

Megyei s helyi hírek.

* **Schmitt Jenő ur** a következő levelet intézte e lapok szerkesztőjéhez, melyet saját kérelmére közlünk szőszerniti szövegben: Kedves Gyula barátom! Mindenekelőtt fogadd szívbeli gratulációmot közel álló esküvőhöz! Másodsor enged meg, hogy hozzád, mint journalistához forduljak, és téged bizonyos közlemények helyreigazítása céljából jelen soroknak publicitására felkérlek. Ama kárörömet eluraló jelen jellemző publicitókra röviden csak azt jegyzem meg, hogy én igen már f. é. október 24-én a tandíjt lefizette beiratkoztam az egyetem philosophiai facultására, és hogy itt semmi féle akar nagy, akár kis hivatalt vállalni szándékom nincs addig, míg a megfelelő gradusokat és képesítéseket el nem nyertem, minek lehetőségét egy vagy két év alatt érvárd körökben kitálatba helyezték. Bizonyos férgék, bizonyos reptilkák azonban nem fogják érthetni soha, hogy én ugyanaz maradok, akár viszem az irnok, akár a doher és tanár címét. Bpest 1887. november 10-én szívből üdvözlök Schmitt Jenő

* **Áthelyezés.** Czettler Jánost, a helybeli vasúti állomás népszórári főnökét, Eszékre helyezték át.

* **A zombori színház részvényeit** 25 ftjával váltja be a város nov. 10-től bezárólag decz. 1-éig.

* **Elhalasztott esküdtőzseki tárgyalás.** Horváth Mőricez szabadkai országgyűlési képviselőnek Milysosavlevits Milan szabadkai ügyvéd ellen indított sajtóperében a budapesti esküdtőzseki előtt e hó 10-re kitűzött tárgyalást bizonytalan időre elhalasztották. A szabadkai városi képviselőtestület választásánál Horváth Mőritz volt a választási elnök, kinek ebblől működését Milysosavlevits a szabadkai lapok egyikében élesen megtámadta. Ez volt keletkezési oka a sajtópernek. Minthogy azonban időközben Szabadkán a képviselőtestület választásánál eljár néhány közeg ellen felegymeli és bünyőgy vizsgálatot indítottak hamisított szavazatlapon állítólagos becsapásáért, a budapesti sajtóbírósióság a sajtóperrel részben összefüggő vizsgálati ügyet befejezte előtt azt egyelőre elbíráhatónak nem tartotta és azért a már kitűzött tárgyalást elhalasztotta.

* **Hymen, Lusztig Mór,** (Lusztig Jakab helybeli özég tőzletvezetője) eljegyezte Lusztig Katicaza kisasszonyt Erdewikről.

* **Lopás** a budapesti műegytemen. A napokban közölték a pesti lapok, hogy a műegytemen termeiben ismeretlen egyének egyre özik a tolvajlás anélkül, hogy nyomukra juthatnának. Sokáig örököttek és sokáig nyomozták is a tetseseket, míg végre mégis csak sikerült rájuktapni a tolvajokat. Azonban — sajnos — nem holmi csavargókban, hanem egyetemi polgárookban. Egyik műegytemei, a másik gyógyszerésztanhallgató. Előbbi ki is tiltották az egyetemről. Utóbbi Harlikovits Benő, bajai földink, ugyanis e hó 4-én d. e. 10 óra tájban a pedellus szobájában üldögélt s a beérkező levelek címzeit diktálta a pedellus leányának. Diktálás közben egy Kocsis Kálmán egyetemi hallgató nevére címzett 100 ftos levelet zsebre dugott, s a pénzt a saját czölőjaira elköltötte. Mindent maga vallowta be a rendőrség előtt, mely a rossz utra tévedt fiatal embert letartóztatta.

* **Eszküvő.** Katvinszky Ede, békés-gyulai adófelügyelő f. hó 12-én, tegnap d. u. 4 órakor tartotta esküvőjét Buday Erzsike kisasszonnyal, Buday József helybeli adófelügyelő, p. ú. tanácsos leányával. Nászgyónok voltak Sándor Béla és Farnovecky Szilárd. Az eskütsői szertartást Fejér Gyula apát végezte.

* **Kinevezés.** A szabadkai kir. törvényszék elnöke, Balogh Lajos a vezetése alatti kir. törvényszékek díjtalan joggyakorokkát nevezte ki.

* **Kinevezés.** A szegedi m. kir. pénzügyigazgatóság, Zsarnai Dénes abanj-szántói m. kir. adóhivatali gyakorkokot a palánkai m. kir. adóhivatalhoz, végleges minőségben, VI. oszt. adótitárest nevezte ki; Kovessy Odón palánkai VI. oszt. adótitárest pedig saját kérelmére a mákói m. kir. adóhivatalhoz helyezte át.

* **Véglegesítés.** A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter Mittelmann Sándor, ügyvédi áll. ipar és közép kereskedelmi iskolai rendes tanár, állásában véglegeszen megerősítette.

* **Gyászhalál.** Bunyi Lajos, Bunyi Károly városunk egyik virilistájának fia, f. é. november hó 9-én éjjeli 10 órakor, hosszas szenvedés után, életének 37-ik évében jobbjétre szenderült. A boldogultnak hilt tetemei 1887. évi november hó 11-én délután 4 órakor tetették a Rókustemetőben lévő családi sírholban örök nyugalomra.

* **Hymen.** Városi Károly, a ferencz-eszatonnai műmalmok vállalatának igazgatója, jegyet váltott Györgyvánszky Etelka kisasszonnyal, Györgyvánszky György, kir. törvényszéki bíró bájós és szép leányával.

* **Jutalomjáték.** F. hó 14-én, hétfőn a társulat kitűnő jellemkomikusának, Fehérvári Ottóknak jutalomjátéka lesz az „Egy huszár káplár Bősében“ című énekes komédiában. A jutalmazandó művész ezúttal Vendelint fogja játszani, melyben mindent nagy tetszést aratott. Mellette a fő női szerepet Némethy Gizella játssa s a kisebb szerepeket is első rendű tagok adják. — Fehérvári egyike a társulat azon tehetséges és törekvő tagjainak, kik a színművészetet mindenkor pártoló zombori közönség támogatására bizton számíthat. Hisszük, hogy Fehérvári művészeite úgy az ily anyagi támogatást, mint az erkölcsi elismerést megfogja nyerni ezúttal.

* **Gyalogsági laktanya** építése Ujvidéken. Ujvidék szabad kir. város törvényhatóság bizottsága elhatározván Ujvidéken egy gyalogsági laktanya építését, annak vállalat után való biztosítása tárgyában az árjelést f. é. december 5. d. u. 4 órára tűzte ki. A költség előírányzat 237.712 ft 79 kr.-ban megmllaplat.

* **Hadi löszerek szállítása.** A honvédelmi miniszter, a közlekedésügyi miniszter és a horvát kormány hozzájárulásával a hadi löszerműveknek kőzetek való szállítása névre szabályrendeletet adott ki, melyet a napokban küldött meg a törvényhatóságoknak. Most a helygminiszter felhívta a törvényhatóságokat e rendelet élet- és vagyonbiztonsági szempontból fontos határozmányai és öv-rendszabályaira, egyszersmind utasítja őket, hogy azt pontosan betartsák és ellenőrizsék s az abban foglaltak ellen vetők vagy eszelekvők szigorosan büntessék meg.

* **Eljegyzés.** Krizmanits Imre jegyben jár Andráska Etelka kisasszonnyal, Andráska Alajos helybeli kereskedő szép leányával.

* **Színház mősor** a jövő héten: nov. 15. kedden: „Váljunk el!“ (Cyprineóban Angyal Hussal); 16. szorván: „Czigánybárró“, 17. esütörtökön: „Az ember tragédiája“ Lehmann Mór diszleteivel. 19. szombatban Kodusdiák.

* **Nem lesz többé** Csongrád megye, legalább azt akarja a miniszternek, hogy ne legyen, hanem legyen helyette „Szeged megye.“ Az „Arad és Vidék“ szerint a miniszterelnök már készen van az a törvényjavaslat — s mihamarabb be is terjeszti a képviselőház elé. — a melyvel Csongrádvármegye előrtöltött, olyformán, hogy csak a neve esnyészik el a bizonyos kikérkítésével „Szegedvármegye“ címzen támad föl újra. Szentes megszűnik megyei székhely lenni, és Szeged lesz azza.

* **Állati járványok bejelentése.** A földművelési miniszter tudatja a törvényhatóságokkal, hogy távirati uton csak a keloti marhahús eseteit és az arra gyanus betegüléseket bejelentésük be. A házi állatok közt előforduló mindennemű megbetegülésekről és elhullási estekről írásban, de azonnal tegeynek jelentést.

* **Az esztergomi** lapokban olvassuk, hogy egy ottani lakos egy a pesti magyar kereskedelmi bank változtetésnél vásárolt részvét alapján október hó 1-én a Bécs város sorsjegyek másod fönyereményét 20.000 fttal volt szerencsés megnyerni. — Midőnt ezt felemlítjük, nem mulasztjuk el a fent írtézt, lapunknak mai számában megjelent hírdetésére t. olvasónk figyelmét felhívni.

* **Öngyilkossági kísérlet.** Ochtöny Vilma zimonyi születésű 19 éves virágcsaló leány a napokban éjjel keresztút 39. sz. a. lévő lakásán Budapesten foszforoldattal megmérgezte magát. A gyors orvosi segély azonban viszszaadta az életnek. Tettének okát nem akarja megmondani.

*) **Szajkossági szerek** statisztikája. Budadestről a következőket írják. Nemrég egyik lap az Austria-Magyarországban a lefolyt évben felhasználott sajtókonzerváló szerek statisztikáját közölte, melyből kitűnik, hogy a Kothé-féle fogvagy Magyarországon a legkedveltebb, mint a lefolyt, éven a legnagyobb mennyiségben a használatot fel. E fogvagy kedveltségének azaz oka, hogy fogfájás ellen, különösen állandó használatnál kitűnő szolgálatot tesz és fogfájást namesak eszillapítja, hanem mindenkorra megis szünteti. Ha még most a fogvagy jó hatása mellett annak oleső árát (egy palack 35 kr) és azt tekintjük, hogy a vidéken majd minden gyógyszerésztárban és Budapesten, Török József gyógyszerésznél kapható és így nagyon könnyen hozzáférhető, úgy nem esoda, hogyha az eredmény ily kielégítő.

*) **Az én háziaszerem.** Görög (Magyarország.) Tekintetes úr! Az ön kitűnő, Brandt R. gyógyszerész-főle svajci lapdacsai heves szívdobogásomból s nehéz légzési bajomból teljesen kigyógyítottak, miert is ezennel hálás köszönetemet nyilvánítom. Nem mulasztom el e jeles háziészert másoknak is ajánlani. Magam pedig

a rendelet szerint tovább is használom. Teljes tisztelettel, Egermann Adolf vendégfő. Brandt R. gyógyszerész svájczilapdái a gyógyszerárakban kaphatók, egy doboz ára 70 kr. De védőjegyére (fehér kereszt vörös mezőben) s Brandt R. névadására figyelni kell. Mint-hogy Magyarországon a svájci labdaeseknek sokféle hamisítványa létezik; mindenkit óvakodásra intünk; a vigyázatlan vevő az okozandó bajt esküsző önmagának tulajdonítja.

Miért érzem magam oly nyomorultnak? oly gyengének, oly bágyadtak? Miért van gyomorégésem? oly fájt minden tagom, miért érzek kellemetlen savanykás ízt számban? Miért van neha farkas étvágyam? és miért undorodom mások minden táplálékától? miért vagyok gyakran képzelt veszélyektől s rezzenek össze rögtön a legkisebb zajra s miért leszek oly izgatott, mintha nagy veszély fenyegetne? mit jelentenek a tompa, a lázas nyhatlanság, az éjjeli izzadás, a nyugtalan álmoktól megzavart alvás, mely felébredt nyugalom helyett a kínosabb álomlatások borzalmait gyötör? A felelet mindezekre: ezek az emésztelenség — dyspepsia — körtünetei, mely betegség csaknem minden ember kórának előfutója. Az emésztelenség a gyomornedvek erőtlenségéből és képtelenségéből áll, midőn azok nem képesek a táplálékot a test fenntartására alkalmas alakban feldolgozni. Leggyakrabban szabálytalan étrend vagy éleszerűtlen táplálkozás és szabadabban való mozgás hiánya folytán áll elő. Azonban előidéztetik lelki fájdalmak, — rögtön nagy szerencsétlenségek, — és leki rázkodtatások által is, tulságos szellemi vagy testi megerőltetés sok házi vagy üzleti gondok pénzszükség stb. által nagyban elősegítetik kifejeződésben és sokszor elő is idéztetik. Ha a gyomor mindig rendszerben tartatnék, úgy a halál fiatal és öregre nevé egyaránt megszűnne ijesztő rem lenni, ellenben jó barátunk tekintetnek, ki egy boldogul s kellemesen eltöltött hosszú élet alkotvány látogatásával tisztel meg. Az első ellenség, mely egészségünket s boldogságunkat alássa, mindig az emésztelenség. Nincs tehát egyáltalán könnyebbülés, nincs gyógymód a betegség ellen? Mindig ez a dyspepsziában szenvedő szerencsétlenek kérdése. A mit használni kell az egy oly gyógyszer, mely által a gyomor, belek, máj és vesék ismét rendbehozhatók, és az emésztési szervek működésükben gyorsan és hathatósan támogattnak, és mely egyidejűleg az ideg- és izomrendszernek eredeti erejét visszaadja. Szerencsére létezik egy oly gyógyszer. Az orvosi találmányok történetében, mint az 12 évi alapos vizsgálat által beigazoltott, még nem találtott gyorsabban ható biztosabb s oly bámulatos sikereket által kísér szer az emésztelenség ellen, mint a SHAKER EXTRACT. Tíz évvel ezelőtt még Angliában is ismeretlen volt s ma már egész Európában egyedül gyógyszer gyanánt használtatik az emésztelenség gyógyítására. Azonkívül nagy mérhven nyit van terjedve Ázsia, Afrika és Amerika országában és számos nyilvános bizonyítvány valamint magán egyének, hivatalnokok, katonák, bankárok, kereskedők, hajókapitányok, kézművesek, gazdák ezek nejei és leányai egyhangulag bizonyítják ezen szer bámulatos hatását. Egy üveg ára 1 ft 25 kr. Egy doboz Siegel labdaes 50 kr. Magyarországi főraktár Török József gyógyszerárban Budapesten. Király-utca 12. szám s általa kapható Magyarországon minden gyógyszerárban, Zomborban Sauerborn Károly és Saly Antal gyógyszerész uraknál.

Szerkesztői üzenet.

K. L.-snak. Lapunk karácsonyi száma idén is több íven fog megjelenni s mint az előbbi években, valamennyi munkatárs ír bele kisebb-nagyobb dolgozatot. Kéziratot már most is küldhet arra számra, megőrizzük addig.

NYILTTÉR.*)

Fekete szatín merveilleux, (egész selyem) 1 ftt 50 krtól méterenként egész 6 ftt 45 krt (különböző minőségben) szét-küld egyes ruhákban s egész darabokban vámentesen házhoz szállítva Henneberg G. selyemgyári raktára (es. és kir. udv. szállító) Zútrich. Minták postafordulattal. Levelek 10 krral bementesíthetők.

*) E rovat alatt közöltéért nem vállal felelősséget a szerk.

Felelős szerkesztő és kiadó-laptulajdonos:

DR. MOLNÁR GYULA.

HIRDETÉSEK.

Mely cigaretta-papír a legjobb?

Ezen, minden cigarettázóra néve nagyon fontos kérdés már a kétségtelenebb módon bebizonyult. Nem íres reklám, hanem elsőrendű tudományos személyiségek által összehasonlított vegyelemzések alapján a forgalomban előforduló jobb minőségű cigarettapapírok között a

„Les dernières Cartouches“

Braunstein Frères gyártól, PÁRIS.

65 Boulevard, Ezelmans, mint jóval könnyebb és legjobb cigarettapapír elismertett. Mivel ez már többi közt dr. Pohl tanár által a becsi vegytani egyetemen, dr. Liebermann tanár a budapesti állami vegykísérleti állomás-főnöke által megállapított 1887. július hónapban, Dr. Soyka Higiénia-tanár által aprágai ném. egyetemen egészségügyi szempontból újabb összehasonlított vegyelemzést a lehető legényesebb eredményt koronázta a mennyiben a „Les dernières Cartouches“ cigarettapapír 28—74 % al könnyebb és hogy a dohányfüsthez 28—77 % al kevesebb idegen alkotórészt tartalmaz, mint a többi vegyelemzett papír. — Valódi csak azon papír, melynek etipijuttje mellékelt rajzhoz hasonló és Braunstein Frères cégét viseli.

A gyár cigarettapapírjainak és cigarettahévelyneik nagyban elárúsítása végett

BRAUNSTEIN FRÈRES

saját cége alatt Bécsben, II. ker. Negerlegasse 8. szám alatt raktárt nyitott, továbbá kapható minden nagyobb ilynemű cikket árusító kereskedőknél.

OBLÁT KÁROLY, ZOMBOR.
AJÁNLOVA
A LEGUJABB BETŰKKEL ÉS GÉPEKKEL
ALKALMASAN FELSZERELT
KÖNYVNYOMDÁJÁT
MINDEN
A NYOMDAI SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKÁK
IZLÉSES ELKÉSZÍTÉSÉRE, A LEGOLCSÓBB ÁRAK MELLETT.
Intézetek és egyetek kedvezményben részesülnek.

11938
1897.

Halászlati jogok haszonbérbe-adása.

Szabadka szab. kir. város tulajdonához tartozó Kis- és Nagy-Palics, Ludastó, Körösér és kelebiai tavakban gyakorlandó halászlati jog f. évi hivatalos 30-án délelőtti 10 órakor fog a gazdasági ügyosztály hivatalos helyiségében 1888. április hó 24-től 1894. december 31-ig terjedő időre nyilvános árverésen haszonbérbe adni.

Kikiáltási árak:

Kis- és Nagy-Palicsért 2000 ftt.
Ludastó és mellékterüzeiért 600 ftt.
Kelebiai tóért 100 ftt.
Körösérért 100 ftt.

Mely árverésekre érdekeltek meghívottak azzal, hogy tartoznak az árverés megkezdésekor annak biztosítására a kikiáltási ár 10 százalékát készpénzben vagy elfogadható értékpapirokban letenni és, hogy a feltételek Szigethy József gazd. tanácsnoknál naponta megtekinthetők.

Kelt Szabadkán, 1887. október hó 1.

1—3

A városi tanács.

Jó kereset!!!
Bizalmas személyeket keresünk törvényesen megengedett díj sorsjegyek eladásához. Magas jutalékot esetleg havi fizetést is adunk.
Fővárosi váltóüzlet társaság
Adler és társa
BUDAPESTEN.

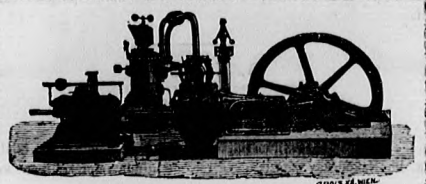
Uj találmányok
szabadalmaztatnak
BENEDEK LAJOS és TÁRSAI
szabadalmi irodája által Budapesten muzeum-körut 10. sz. — A nagym. Ministerium által a főltalálók bizalmába ajánlva. 4—5

Ó Felsőge által kitértetve
Kéretik az egyedül helyes elnevezést
6 arany- és érdem-érem. Szétkülés 1886-ben 1 millió palack.

FERENCZ JÓZSEF
KESERŰVIZ

Kis adagban hatásos, nem kellemetlen ízű. Dr. Korányi, tan.
használni. Raktárak mindenütt. A szétkülési igazgatóság: Budapestben.
Hatásosabb mint a többi budai vizek. Dr. Gebhardt, tan.

Kapható Zomborban: Falcione G., Weidinger S. és Zs., Sztrilich Zsigmond, Engel A. és Nikoltis István uraknál. 5—6

Gőzgépek

Duplex-Regenerator. Hock szabad.

Minden tüzelő-anyag használható. Kőszénfogyasztás kisebb telepeknél, egy kilogramm lőerőnként és óránként; nagyobb telepeknél még kevesebb, tehát nagyobb telepeknél 60-80 % tüzelő-anyagnak megtakarítása, azaz évenként sok ezer forint, a mi mindenkinek a rendszer leírásából kiviláglik és miről minden reflectáns személyes megfigyelés által, málmoknál alkalmazásban lévő gépeken, meggyőződhetik. — Uj gépek előállítását és 5—12

létező telepek átépítését a munkateljesítés és tüzelő-anyag elhasználására különösen meghatározandó hosszabb tartamu jótállás mellett elvállalják **HOCK GYULA és Tsa. BÉCSBEN.**

Képviselek a vidéken kerestetnek.

A pesti magyar kereskedelmi bank váltóüzlete
Budapest, Dorottya-utca 1. szám.

BAZILIKA

SORSJEGYEK

évenként három húzás.

LEGKÖZELEBBI HÚZÁS

1887. december 1-én.

Főnyeremény 10,000 ftt.

Zomborban megrendelések a „Zombori ipar és kereskedelmi bank“ zálogosztályában adhatók fel.

elad az
1887. december hó 1-én
léendő húzáshoz
„BAZILIKA SORSJEGYEKET“
készpénzfizetés mellett a hivatalos napárfolyamért.

Részletfizetésre:

3 drbot 18 havi részletekre á 1 ftt 93 kr.
5 " 18 " " " 3 " 23 "
10 " 18 " " " 6 " 46 "

Már az első részlet lefizetése után az esetleges nyeremény kizárólag a részletív tulajdonosát illeti.